

En Paris Mosaik

Brudstykker af et årelangt venskab med verdensbyen Paris og dens indbyggere.

20 byer under én hat

Paris består af 20 arrondissementer, kommuner. Hver med eget rådhus, folkevalgt byråd, borgmester, budget og et vist lokalt selvstyre under fælles forsæde af overborgmesteren, der regerer byen fra det smukke, hvide Hôtel de Ville på Seins bred.

Men er man som turist kun i byen for en kort bemærkning, er der andet - og mere interessant - at tænke på end kommunegrænser, når man på sin færd fra den ene seværdighed til den anden krydser Seinen eller en af de store boulevarder.

For hvad betyder det i den sammenhæng, at beboerne i de ulige numre på Boulevard Saint Michel hører til i 5. arrondissement, mens dem i de lige numre bor i 6. Eneste umiddelbare forskel er, at der er flere modeforretninger og caféer på den ulige side, begunstiget som den er med eftermiddagsol.

Men man skal ikke langt væk fra Seinen og Latinerkvarteret, ud bag Luxembourghaven og Panthéon, før forskelligheden mellem - ikke kun disse to - men mellem samtlige tyve arrondissementer bliver synlig. For hvert eneste har sit eget særpræg - ikke kun i alder, historie og udseende - men i høj grad også i det liv, der leves. I den stemning, der hviler over gader og stræder, og er afgørende for, om man føler sig velkommen - af og til også det modsatte.

Allerede første gang jeg var i Paris med adresse i rue Ampère i 17. arrondissement ikke langt fra Parc Monceau, blev jeg meget bevidst om forskellighederne. Og selvom jeg i løbet af de to måneder lærte mit kvarter temmeligt godt at kende, fik jeg aldrig noget tæt forhold til det. Dertil virkede det alt for reserveret og lukket på mig. Ja, rent ud sagt kedeligt. Jeg foretrak helt klart de store boulevarder og deres myldrende liv, Montmartre, Latinerkvarteret og Montparnasse.

Senere kom andre nyopdagede "byer" til, så i mange år syntes jeg, at livet rent ud sagt var for kort til et gensyn - og en eventuel revurdering - med det snobbete 17. arr.

Tilskyndelsen til at søge væk fra de trampede turiststier og opdage nyt land fik jeg både fra bøger og artikler, men også i forbindelse med at vennerne flyttede. Ligesom jeg de senere år bevidst har sat mig for at udforske de "hvide pletter" på mit Paris-kort.

Et eksempel er mine ture i 15. arrondissement, da et par venner flyttede til rue Olivier de Serres tæt på Metrostationen Convention. Besøgene har siden inspireret til mange strejftog i den stilfærdige lidt diskret-hengemte bydel, der også rummer de to dejlige parker, Parc Georges Brassens og Parc André Citroën, anlagt på gamle industrigrunde.

Men jeg har også oplevet, hvor svært jeg - på trods af et åbent sind og ihærdigt benarbejde - stadig har det med det meste af 16. og 17. arrondissement. Vi har ganske enkelt ikke samme temperament. Taler ikke samme sprog.

For det er ingen hemmelighed, at der - udover de fysiske skillelinjer mellem arrondissementerne - også går et politisk skel gennem Paris, nærmest nord - syd. Hvor de mere velbeslåede i kvarterer mod vest stemmer borgerligt, sidder socialisterne på flertallet i de folkerige arrondissementer mod øst.

Fakta:

Mens Seinen opleves som et fysisk skel, der deler byen i et Paris nord for og et syd for floden, er den økonomiske og politiske deling af byen umiddelbart usynlig. En lodret linje, der groft sagt kan trækkes mellem 17. og 18. arrondissement i nord til områderne mellem 14. og 15. arr. i syd, og således deler byen i et øst og vest.

Boligdrømme til skyhøje priser

Alle - parisere som turister på korttidsophold - har deres drømmekvarter, hvor de ville flytte ind, hvis de økonomiske muligheder var til stede. Tænk engang at bo i rue de Fürstenberg og hver aften sidde ved vinduet og lytte til troubadouren nede på den lille plads. Eller på Ile Saint Louis med udsigt til Seinen. Men i Paris er det - i endnu højere grad end i Danmark - pengene, der bestemmer, hvor skabet skal stå. Ja, om man overhovedet er i stand til at få foden under eget bord.

For kan man ikke med en tyk stak lønsedler dokumentere, at der kommer penge på kontoen hver måned, er udsigten til lejlighedskøb eller lejekontrakt nærmest utopisk.

Mine venner, der hverken var begunstiget med velbetalte jobs eller forældre køb, da jeg lærte dem at kende, søgte derfor til de kvarterer, hvor det var muligt som studerende at finde et værelse eller en diminutiv lejlighed, studio, til en rimelig husleje.

På den måde lærte jeg kvarteret omkring de gamle Haller at kende. Et område, der i 1970'erne, stadig var fyldt med specialforretninger og fødevarer virksomheder med relation til restaurationer og køkkener, selvom Hallerne på det tidspunkt var lukket, revet ned og flyttet til Rungis, syd for Paris. Erstatningen var et kæmpestort hul mange etager ned i undergrunden - en byggeplads, som ad åre forvandlede til et af byens vigtigste trafikknudepunkter, et indkøbsmekka med biografer, svømmehal, en underjordisk parkering, dækket af en tiltrængt bypark.

Men selvom Hallerne var historie, boede mange, der tidligere havde haft deres arbejde dér, stadigvæk i kvarteret, og det satte sit præg på indkøbsgaden, rue Montorgueil, som dengang hørte til blandt de mere folkelige. Og med priser derefter.

Men det var kun en stakket frist. Da prestigebyggerierne Les Halles og Centre Pompidoux stod færdige blev det nedslidte kvarter samtidig særdeles attraktivt for andre end arbejdere og studenter. En - indrømmet - tiltrængt, men nogle steder også temmelig hårdhændet byfornyelse gik igang og har gennem årene ændret såvel kvarterets udseende som befolkningssammensætning radikalt.

Der er stadig en del luddere og lommetyve, som har deres daglige virke i Sentier-kvarteret. Men spørgsmålet er, om geschæften giver tilstrækkeligt til, at de også kan bo der og gå på lørdagsindkøb i de mange velassorterede modebutikker og delikatesseforretninger, der nu præger området. Eller om de sammen med de tidligere markedsfolk må tage til takke med en lejlighed i en af de mange, triste citées i forstæderne, hvor arbejdsløshed og dårlige sociale forhold til stadighed skaber uro.

En tilsvarende udvikling har fundet sted i Maraiskvarteret, hvor jeg også kom en del førhen. Tiltrukket af det jødiske folkeliv i de snævre, men slumprægede gader og med en veninde i rue du Roi de Sicile.

Selvfølgelig skulle der ske noget. Det var for usselt, og nogle af ejendommene var deciderede brandfæller. Men den massive indsats med at restaurere kvarterets mange, gamle palæer har altså haft en pris. Lys og luft har ikke kun fortrængt lugten af råd og urin, men også en masse fattige mennesker, der ikke er i stand til at betale de eksorbitante huslejer.

Ind er i stedet rykket hele dynen af designere, reklamefolk, gallerister og turister, der myldrer rundt mellem museer, mondæne modebutikker, dyre caféer og hinanden.

Af det tidligere så pitoreske jødiske kvarter er der i dag - groft sagt - kun synagogen, mindepladen for de mange deporterede skoleelever og boderne med kosher-kebab i rue des Rosiers tilbage.

Det, der skulle blive "mit" kvarter, 10. arrondissement, stiftede jeg bekendtskab med i sommeren 1974. Jeg kendte selvfølgelig Gare du Nord, de brede, myldrende boulevarder og spændende passager. Teatrene, biograferne og caféerne. Jeg havde også flere gange spist på den historiske restaurant Chartier, hvor regningen bliver skrevet på dugen, og havde kigget på billederne af fjerprydede, letpåklædte danserinder udenfor Folies Bergères.

Indmaden i det gamle tætbebyggede kvarter omkring indfaldsvejen nordfra, rue du Faubourg Saint Denis, med dets blanding af beboelse og håndværk, beboere og arbejdere i alle kulører, en markedsgade med et oppud af varer, der afspejlede de mange kulturer og deres spisevaner, alt det havde indtil da henligget som en af de utallige hvide pletter på mit bykort.

Men det ændredes fra det øjeblik, jeg drejede fra Boulevard Saint Denis ind i gaden bag Porte Saint Denis og fyldtes af fornemmelsen af at høre til, at være hjemme. Gaden var et virvar af mennesker og ukendte tungemål. Grønhandlere, der højlydt anpriste deres varer, fyldte sammen med duftene af ost, fisk, bagværk og eksotiske krydderier gaderummet. På fortovene hastede arbejdere af sted med store bytter af halvfærdig konfektion på nakken på vej fra den ene systue til den anden.

Det var kærlighed ved første blik, og blev kun bestyrket på vej op til veninden ad "den typisk franske" trappe med de hulslidte grå egetræstrin, elledninger i armtykke guirlander på afskallede vægge og de mørkerøde klinker, tometter, på repos'erne. Og da jeg kom ind i studioen på 4. sal med udsigt til pelagonier, fuglebure, vasketøj og et stykke solbeskinnet himmel højt over de grå zinktage med deres myriader af skorstene, blev kærligheden evig.

Nogle år efter flyttede stedets beboer til en mere fashionabel adresse på Ile Saint Louis. Lille studio, stor husleje og med udsigt til et højt hus. Og vist er det en dejlig ø. Helt sikkert. Men hverken den eller de mange andre steder, hvor vennerne gennem årene har slået sig ned, har kunnet måle sig med min livlige og hyggelige rue du Faubourg Saint Denis.

Heller ikke selvom 10. arrondissement nu også hører til de kvarterer, der de senere år har været under pres og forandring. Godt hjulpet af rådhuset, der gerne ser, at de mange små virksomheder flytter ud, at husene shines op, og aktivt arbejder for, at den gennemkørende trafik flyttes eller dæmpes af diverse ensretninger. En politik, der afspejler sig i kvadratmeterprisen, som år for år får et nøk opad på grund af efterspørgslen på boliger i bymidten. Små værelser bliver opkøbt og lagt sammen til lejligheder, værkstederne inde i gårdene omdannes til smarte boliger, i samme øjeblik systuerne flytter udenfor byen til billigere lokaler. Det samme gør de oprindelige beboere og tager deres hjemlands indkøbsvaner med sig, mens nye, fancy butikker dukker op.

Meget har derfor ændret sig. Men indtil videre holder de mange afrofrisører på Boulevard Strasbourg stand. På det seneste hjulpet af små, nyåbnede butikker, hvor kinesiske og thailandske kvinder forsyner deres medsøstre med kunstige negle i fantasifuldt design. I caféen på hjørnet af boulevarden er der i bogstaveligste forstand sort af mennesker, der sætter billige halal-sandwich til livs. Mens unge, lyshudede intellektuelle få hundrede meter derfra flokkes foran en in-café, ivrigt diskuterende med en express i den ene hånd og en smøg i den anden. Nye tider og dog så velkendt og fuldt af det liv, jeg en sommerdag forelskede mig i.

Fakta:

Appartement: Lejlighed

Et studio: En et-værelses lejlighed, der rummer køkken-, bad- og toiletfaciliteter.

Cité: Her i betydningen en bebyggelse, der er lukket af for offentligheden med en port.

HLM: Hôteloyer moderé – en bebyggelse til rimelig husleje - svarer til vores: socialt boligbyggeri

Chambre de bonne: pigeværelser på 8-10 m2 oppe på loftet. Med fælles toilet og en kold vandhane ude på gangen, der nu, hvor pigerne er gået på pension, udlejes til exorbitante summer. Skildret i den franske film: "Kvinderne på 6. sal".

Afrofrisørerne holder til i gaderne mellem Metro-stationerne Strasbourg-St. Denis og Chateau d'Eau.

I rue du Faubourg St. Denis og i passagerne Brady og Prada ligger mange etniske restauranter. Brady er blevet lidt for turistet - og dyr. Men der er mange andre muligheder i de omliggende gader.

To berømte gourmet-restauranter har adresse i 10. arrondissement: Flo i Cour des Petites Ecuries og Julien i rue du Fbg. St. Denis.

Indenfor murerne

Vi turister forsøger altid at få et glimt af livet bag facaderne. Et diskret blik i forbifarten mod et åbentstående vindue, et kig op mod en oplyst lejlighed, hvor skodderne endnu ikke lukker for indblik, et smut ind gennem en portåbning for at nyde et smukt tilplantet gårdrum. Men meget mere bliver det som regel ikke til.

Og slet ikke i Paris, hvor de fastboende er vant til nysgerrige turister i hobetal og derfor lever deres eget liv med arbejde, venner og familieliv uden synderlig nærkontakt til de fremmede.

Men også i forhold til venner og bekendte værner pariserne om privatlivet og det ind imellem i en grad, der kan virke helt ekstrem på en nordbo.

Skal man ses i arbejdsmæssig sammenhæng eller til en gang kollega- eller vennehygge, sker det som oftest ved et cafébord og ikke som hos os hjemme i privaten. En forskel, der måske kan tilskrives et levn fra en tid, hvor boligforholdene i Paris var så beskedne, at caféen fik funktion af en slags udvidet dagligstue.

Men selvom jeg ad åre er blevet "godtaget" og inviteret indenfor i privaten, kræver det stadig sin kvinde at finde ind til vennerne. For sådan en almindelig ting som dørskilte kender man ikke i Paris. Er man heldig, nu hvor conciergerne efterhånden er en saga blot, hænger der en beboerliste i opgangen med angivelse af etage og lejlighedsnummer. Og så er det ellers med at holde hovedet klart og tælle etager under opstigningen, så det er den rigtige dør, man ringer på.

Er vennerne rigtige venner sætter de i dagens anledning en lap papir med navn på døren. Men ellers må man selv opfinde pejlemærker, som en potteplante på repos'en eller som hos veninden i rue Monge, en masse små huller i dørkarmen fra tidligere lapper, sat op med tegnestifter.

Alligevel tror jeg ikke på, at en skiltebutik vil blive den store succes i denne skilteløse by. Når vennerne besøger Danmark, forundres de over vores åbenhed. Nyder den. Men vel hjemme i Paris er der ingen af dem, der indtil videre har ønsket at ændre stil og ophæve anonymiteten ved hjælp af et smukt dørskilt.

En anden konsekvens, der til dels hører sammen med conciergerens bortgang, har været, at adgangen til trapper og gårde er blevet endnu sværere. Overalt mødes man af lukkede porte og døre, som kræver kendskab til koder eller opkald på dørtelefon, før man kan træde over dørtærsklen til det forjættede land. Ja, sine steder kræves der begge dele. En kode åbner ind til forgangen med beboernes postkasser - og til en dørtelefon.

Andre steder har sikkerheden udviklet sig til et sandt forhindringsløb med kode til vestibule og dørtelefon, så ejeren kan sende elevatoren ned til gæsten plus endnu en kode for at få elevatoren på gлед. Til en vis grad forståelige foranstaltninger, men samtidig årsag til irritation - og frustration.

Utallige gange har jeg gennem årene stået foran en låst gadedør og ventet på at smutte med en beboer ind til dørtelefonen. Fordi ingen havde tænkt på, at koden var blevet ændret, siden jeg sidst var i byen.

Den eftermiddag, hvor jeg stod på fortovet i rue Orfila og af mine lungers fulde kraft råbte op mod de åbne vinduer på fjerde sal, står stadig frisk i erindringen. Jeg tror, mine nødråb blev hørt af alle i hele gaden undtagen værtinden.

Hjælpen kom i form af en ældre herre, som standsede op og begyndte at taste sig ind. I et tigerspring var jeg over ham og med opbydelsen af al min charme, fik jeg ham overtalt til at lade mig gå med ind til dørtelefonen.

Her blev han, med et blik fuld af skepsis og mistro, stående, til der blev svaret oppefra. Hvorefter han på stedet ændrede adfærd til en belevn, parisisk charmør af den slags med sans for at holde døre for damer, i modsætning til hans danske kønsfæller, der har det med at se durk igennem os, der har passeret sidste salgsdato, som det så smukt udtrykkes. Og hertil udstyret med stor lyst til at konversere på høfligste vis. En indstilling, jeg i øvrigt er ret vild med.

Med mobiltelefonens indtog er problemet med ændrede koder ved at være historie. Men det er de franske gentlemens opmærksomhed over for os modne damer heldigvis ikke.

Men koder alene gør det ikke. For at opnå maksimal sikkerhed, er de parisiske døre forsynet med minimum to låse. Og derudover er mange døre desuden forstærket indvendigt med en jernplade eller en metalkant, som skal hindre brækjernet i at få fat mellem dør og karm. Hvis beboeren da ikke er gået radikalt til værks og har udskiftet den gamle, smukt malede entrédør i træ med en hård, bankbokslignende sag i stål.

Og det er desværre ikke sjældent, at en hel bebyggelse er lukket af for offentligheden med gitter, lås og kaldeanordninger. Til stor gene for os turister, der gerne vil ind og kigge.

Fakta:

Apropos etager: Man skal huske, at det, vi i Danmark kalder stueetagen i Frankrig betegnes som rez-de-chaussée og tæller som Første etage. Derudover har nogle ejendomme også en mezzanine, der er skudt ind mellem stueetagen og første sal. Bare for at gøre forvirringen total.

Bag de pansrede døre

Franskmænd på besøg her i Danmark er meget begejstrede for vores boliger, som de siger er så funktionelt indrettede og uden en masse spildplads. Det er jeg enig med dem i, selv om mit franske erfaringsmateriale naturligvis er begrænset. Utallige er de skåle, fade, brødkurve og flasker, jeg gennem årene har båret gennem lange, trange gange fra diminutive og ofte upraktisk indrettede køkkener til spisestuer - og retur.

Jeg kender ingen, der bor i en moderne, funktionelt indrettet lejlighed. Selv i lejligheder fra 1970'erne og 80'erne undres man over, hvor meget plads, der bruges på korridorer. I nyere byggerier er det ikke usædvanligt, at køkkenet er en integreret del af stuen, der i øvrigt fungerer som både spise- og dagligstue. Men jeg aldrig har set den danske model spisekøkken i fransk udgave.

En anden ting markant forskel er, at i så godt som alle parisiske lejligheder, er toilet og bad bag hver sin dør. En ganske praktisk foranstaltning. Bortset fra at disse separate toiletter for det meste er på størrelse med et kosteskab - og ind imellem også bruges som sådan - så man nærmest må bakke ind. Værre er, at der ingen håndvask er. Så efter brug, går turen alligevel hen ad gangen til badeværelset.

Endnu en forskel i indretning, man som dansker lægger mærke til, er, at franske vinduer åbner indad. Både i køkkenet og de store glasdøre i stuerne, der fører ud til en balkon eller en fransk altan. På den måde kan beboerne sidde for åbne vinduer bag lukkede skodder, når varmen eller mørket sænker sig over byen.

Til gengæld må pariserne undvære vores vindueskarme. Men da de elsker grønt, indretter de sig i stedet med hængende haver på smedjernsgitteret og krukker med stedsegrønne buske og småtræer ude på altanen.

Jeg må ikke glemme at nævne kaminen, som findes i alle ældre lejligheder. Midt på stuevæggen med hylde og sider i smukt marmor og kronet af et stort spejl. Smuk og meget fransk i vore øjne. Men også drønupraktisk. For hos de fleste fungerer kaminen mest som en pyntegenstand eller som pulterrum, mens varmen i de kolde perioder kommer fra en stor og klodset smedjernsradiator eller en elektrisk varmeovn.

En af mine venner har sådan et monstrum af en marmorkamin til at fylde det meste af den ene væg i stuen, der ikke måler meget mere end 12 kvadratmeter. Måske som en reminiscens fra en tid, hvor lejlighederne var større, for siden at blive delt op i mindre bidder af griske spekulanter.

Kontakten til de "indfødte"

"Pariserne er arrogante, er sig selv nok og ikke til at komme i kontakt med. De hverken kan eller vil forstå engelsk. Er nogle ubehøvlede åndssnobber, der fører sig frem og mener sig højt hævet over alle andre folkeslag. Paris ville helt sikkert vinde betydeligt uden disse selvfede, hurtigtsnakkende gallere".

Jo, jo kritikken og fordømmene om byens beboere er mange og luftes hæmningsløst af stadens turister efter hjemkomsten.

Men pariserne er altså også elegante, charmerende, høflige og hjælpsomme ikke mindst, skal jeg hilse og sige.

Mange - især de ældre - lukker af, generte og flove over at være så dårlige til fremmedsprog samtidig med, at de er fulde af beundring, når nogen prøver at gøre sig forståelige på fransk. Ligesom de elsker at høre os rose deres by, som de er enormt stolte af.

Men sandheden er, at unge og yngre parisere i dag taler et glimrende engelsk – og er ivrige efter at få lov til at lufte det. Ind imellem kan de svære at forstå på grund af den lokale accent. Men med lidt velvilje plejer det at gå.

Men ret skal være ret. Pariserne hæger om deres privatliv og ser den fremmede an. Sådan som storbymennesker ofte gør. Det tager tid at blive accepteret. Så på mange måder minder vores opfattelse af pariserne meget om den oplevelse, turister og indvandrere har af os danskere.

Så hvorfor kritiserer vi pariserne for at være reserverede? Måske fordi vi som gæster i en fremmed by har en drøm om at blive en del af hverdagen, komme indenfor murene og få den ekstra dimension føjet til ferieoplevelsen?

Men sådan er virkeligheden jo meget få steder. Og slet ikke i en by som Paris, der årligt besøges af 30 millioner turister fra den ganske verden.

Da jeg for nogle år siden skrev en bog om at være au pair, klagede alle de unge, jeg interviewede i Paris, over den manglende kontakt med "de indfødte". De havde håbet på at lære nogle jævnaldrende at kende, men "måtte nøjes" med "deres familie". Og så ellers supplere med kammerater fra sprogskolen og Den danske Kirke. Mit spørgsmål om, hvor rummelige de selv var overfor fremmede hjemme i Danmark, fremkaldte mange forlegne smil.

Selv kom jeg også til Paris med det formål at blive en del af det franske samfund - ikke noget med at omgås danskere og snakke dansk. Næ, nej jeg ville kun have den rene vare. Men så ender det jo alligevel med, at man får sig nogle danske venner, mens man tålmodigt venter på, at dørene til de franske besiddelser går op.

Tålmodigheden blev belønnet, og lige så stille begyndte der at ske noget. For danskerne havde franske venner. Det havde mine arbejdskammerater og de tyske, amerikanske og franske beboere i mit pariserkollektiv også. Jeg blev inviteret med i byen, på weekendture og efter laaang tid indtraf højdepunktet: En invitation til søndagsmiddag hos M. og Mme. Bergès, Billous forældre i den stille forstad, Colombe. Med alle de ritualer, de unge venner ihærdigt lagde afstand til i hverdagen, men med stolthed inviede mig i, da jeg skulle præsenteres for familien.

Gennem snart et halvt århundrede har jeg fået det, jeg kalder min franske familie bestående af venner og veninder, deres mænd, koner og børn, forældre. En flok, der på mange måder ligner vore dages sammenbragte storfamilie med pap- og plastikmedlemmer i alle afskygninger. Nogle bor stadig inden for Périphérikken, andre er flyttet ud i et hus på landet, enhver parisers drøm, mens vennerne fra kollektivet i Arcueil er draget videre til den ny verden. Enkelte er også vendt tilbage til Danmark.

Måske har jeg været usædvanlig heldig. Selv tror jeg, at de mange venskaber, udspringer af min nysgerrighed. Jeg har ofte rejst alene og dermed har været mere åben for kontakt end man er som en del af en gruppe. Og så har jeg heller aldrig været genert ved at forsøge mig med sproget tilsat fagter og mimik.

Men rejseformen spiller også ind. Jeg kan eksempelvis ikke komme i tanke om at have gjort nogen bekendtskaber på flyverejser, hvorimod jeg har fået flere venner i de busser, der tidligere kørte i fast rutefart mellem Danmark og Paris, men efterhånden blev udkonkurreret af de billige flyrejser.

Når man sådan sad side om side i bussen i timevis med indlagte spise- og tissepauser, lå det ligefor med en uforpligtende snak med en af de danskere, som var på vej hjem til Paris efter et familiebesøg. Og meget ofte er jeg ankommet til Paris med tips til spændende og aktuelle begivenheder. Det var sådan, jeg som følge af et tilfældigt møde i Sally Bus for over tyve år siden med grønlandsk-danske og fransk gifte Sara Johansen, "opdagede" den fantastiske franske fotograf, Willy Rhoni.

Et andet busbekendskab er Charlotte Tilst. Da bussen fra Paris nåede Fredericia, var vi de eneste, der skulle videre nordpå, så der var bestilt en Taxa til at køre os til Århus. På turen kom vi godt i snak, og hun fortalte, at hun var ansat som designer hos en af de mange konfektionsfabrikanter, der holder til i Sentier-kvarteret omkring rue Saint-Denis, rue d'Aboukir og i de mange passager med Passage du Caire som den største. En køretur, der året efter mandede ud i en artikel om hendes job med at omsætte den parisiske haute couture til konfektion.

Senere fik Charlotte arbejde i en lille butik i den dengang nyrestaurerede Passage du Grand Cerf, som hurtigt blev hjemsted for en række små spændende design-butikker. Og når jeg kom på besøg sad jeg og balancerede med en kop kaffe i atelieret oppe på første sal over butikken, mens hun syede perler på fed silke til tasker og kraver.

Men det koster at bo i Paris – perlebroderiet gav ikke nok til et liv med børn og høj husleje. Så en dag gik turen igen nordpå. Denne gang til København og et fast arbejde.

Også mine artikler om Paris har kastet venskaber af sig. Som dengang jeg researchede til en artikel om de parisiske fælleshaver og fik kontakt til Gérard Chouchan, talsmanden for Jardin Bergéyre, i det lille "landsbyfællesskab" på toppen af La Butte Bergéyre i 19. arrondissement. I det tidlige forår sad vi ved et bord i haven med udsigt til Sacre Coeur, mens han fortalte, og jeg frøs med anstand. Men da vi senere på året vendte tilbage med et eksemplar af La France til ham, blev vi inviteret på kaffe hjemme hos fruén i privaten. En invitation vi selvfølgelig tog imod med kyshånd.

Den kaffetår var den direkte anledning til, at jeg kom på sporet af historien om de mange franske børn, der i årene efter afslutningen på Anden Verdenskrig kom på rekreation i danske familier. For Gérards kone, Catherine, var et af de børn, der dengang var kommet til Danmark.

Gennem den danske kunstner Arnt Uhre mødte jeg Patrick Imbard, som er kunsthistoriker og i mange år arbejdede som sagkyndig i forbindelse ægthedsvurderinger og forsikringsager. I de rigtig tunge sager om ægthed med tusindvis af euros på spil, arbejdede han sammen med det franske politi nede på l'Île de la Cité og benyttede deres materiel, så han blandt andet kunne se, hvad der eventuelt befandt sig på billedet inde bag det første lag maling. I kunstforfalsknernes verden gælder alle kneb.

Det var en spændende verden at blive indført i. Det samme gjalt hans lejlighed, som lå på øverste etage i en anonym ejendom i en stille sidegade. Intet indikerede, at der inde bag døren befandt sig billeder af flere verdenskendte kunstnere, og at den langlemmede figur henne i hjørnet var en ægte Giacometti. "Hvor tør du have alle disse kostbare kunstværker stående", spurgte jeg med en stemme fuld af ærefrygt.

"Der er jo ingen, der ved, at de står her, så det går nok" lød det roligt.

Nå, ved nærmere eftersyn fik jeg øje på de mange låse og alarmer, der skulle forebygge besøg af uønskede gæster

Udsigten fra den obligatoriske smedjærnsbalkon var begrænset af huset overfor. Men via en loftlem og en hønssstige i stuen var der adgang til det flade tag, hvorfra jeg en aften oplevede den oplyste Triumfbue, mens sneen stille dalede ned over Paris.

Og så kender Patrick om nogen Paris som sin egen bukselomme. Sammen har vi været på mange spændende ture, hvor han har fortalt om de forskellige kvarterer ud fra et kulturhistorisk og kunstnerisk perspektiv. Oplysninger, jeg har efterfølgende har brugt løs af i mine artikler.

En anden fransk ven, Alain Canteneur, har også gennem årene hjulpet mig med mine artikler. Blandt andet ved at gå op i rue de la Fayette og fotografere gavmaleriet, som indleder denne Parisbog.

Alain er min næsten-nabo, da han bor ovre på den sydlige side af Boulevard Poissonnière – Bonne Nouvelle i rue d'Abukir. Sit arbejdsliv har han brugt hos bilfabrikken Peugeot, hvor han, som ingénieur med speciale i lyd, sørgede for, at bildørene lukker med den rigtige Peugeot-lyd!

Efter at have sørget for lyd i mange forskellige lande er han nu gået på pension i Paris, hvor han ud over fotografering dyrker sin anden passion: Madlavning. Så en middagsinvitation i d'Abukir er altid ensbetydende med kulinariske oplevelser og nydelse på højt plan. Traditionelle franske retter serveret med passende regionale vine og fulgt af endnu en passion: Ost!

Jo, Alain er god mand at gæste.

Når man gennem en årrække har fast adresse i en by, kommer man uvægerligt til at kende andre i ejendommen end conciergen. Der er nogle faste ritualer, der skal overholdes. Man hilser for eksempel altid med et "Bonjour", når man passerer hinanden på trappen eller mødes ved postkasserne nede i porten. Og når tiden er inde bliver det udvidet med et "Ca va"? Der er sådan en udvidet venlighed, som ikke betyder, at man skal i gang med den store udredning om sit velbefindende. Der kræves ikke andet end et venligt "Ca va – et vous"? Men man er alligevel blevet en del af "de faste". Og sådan kan det vedblive fremover. Men har man lyst til lidt mere snak, kan en åbningsreplik, der fører videre, være at tale om vejret. Et emne, som pariserne - ligesom danskerne - går meget op i. Og sådan blev mit naboskab til et venskab med Fatima og Daniel på 2. sal.

Som rosinen i familipølsen kommer Mathias, min franske "drenge", som jeg har kendt, siden han var syv år.

Vores fælles liv startede i en arbejdsløshedsperiode, hvor jeg fik et eftermiddagsjob med at passe ham og hans lillebror, Thomas, mens forældrene var på arbejde. Vi faldt i hinandens smag, og da jeg i sommeren 1975 returnerede til Danmark, var det i selskab med Mathias, der skulle tilbringe ferien hos mig.

Århus var åbenbart ikke noget helt tosset sted for en pariserdreng med hang til fodbold og strandture. Så i årene fremover gentog vi flere gange successen med sommerferier og siden længerevarende ophold, hvor han tjente til dagen og vejen som avisbud og pædagogmedhjælper og arbejdede med kunst i sin fritid.

I sit voksenliv har Mathias haft fast base i Paris, hvor han sammen med sin kone, Stephanie, har oparbejdet Atelier Letoile, som er specialiseret i restaurering af gamle lejligheder og nyindretning af forretninger, hoteller og restauranter med kunder over hele verden.

Fakta:

Paris har godt 2 millioner indbyggere inden for La Périphérique – stor-Paris over ti mio.

Anslået årligt besøgstal: 30 millioner

Udstillingsstedet i l'Hotel de Ville, hvor der året igennem er udstillinger med relation til Paris og gratis adgang. Rue de Rivoli

Passage du Grand Cerf og en del andre passager har indgang fra rue Saint Denis, mens Passage du Caire har indgang fra Place du Caire – 2. arrondissement

Den danske Kirke, Frederikskirken, 17, rue Lord Byron, 75008 Paris

La Butte Bergeyre i 19. arrondissement

Jardin Bergeure. 78, rue Georges Lardennois. Metro: Colonel Fabien (linje 2)

Aase Nørrung: "Reddet af dansk mad og omsorg", www.forlagetydun.dk

www.danskboernehjaelp1945-50.dk

Fatima Augusto, portugisisk kunstner

Daniel Marcot, fransk kunstner fra Alsace

www.lettoile.co

Mathias Gaillaguet

Stephanie Lay

Aase Nørrung: Paris bag facaderne – kapitlet "Monique", www.forlagetydun.dk

Damefrokost i rue Orfila

Efter at vi har sat medpassagerer af ved EuroDisney, ruller bussen ind i et Paris, hvor alt her sidst i august endnu er søvnt, feriestille. Uden den mindste ansats til kødannelse på den ellers pakkede motortrafikvej langs Seinen har vi morgenduelige på det nærmeste udsigten til Nationalbibliotekets fire bogtårne, byens berømte rådhus og Notre Dame for os selv.

Ved Place du Châtelet drejer chaufføren nordover og ruller øjeblikke efter op foran Gare de l'Est. Vi er fremme, omgivet af Paris så langt øjet rækker og endnu længere.

Jeg hanker op i kufferten og går hjemmevant ned gennem gaderne mod rue du Faubourg Saint Denis, hvor de butiksansatte så småt er i gang med at hejse jernskodderne op og gøre klar til den travle lørdagshandel.

Skubber døren op til det dunkle portrum, tager trappen op til fjerde og mødes af en duft af indestængt, stillestående luft, da jeg låser mig ind. Hurtigt op med vinduet, så kvarterets luft og lyde fylder rummet, og jeg kan begynde at tage studioen i besiddelse.

Med en uendelighed af pariserdage forude, har jeg intet hastværk, nyder bare at høre kvarteret vågne.

Inden afrejsen fik jeg en frokostinvitation fra mine to franske veninder, Billou og Joce. Det er ferietid i Frankrig, så alle aftaler rettes ind efter, hvornår vennerne runder Paris for at vaske tøj og tømme postkasser.

Da jeg godt middag lukker porten op til den nu steghede gade, er de handlende ved at dække varerne til, inden de går hjem til et velfortjent middagshvil. Og snart vil kvarteret ligge øde hen, mens de med appetit samles om middagsmaden inde bag de lukkede skodder og lader turister og andet godtfolk, der ikke bor i kvarteret, om at holde sieste i caféparasollernes skygge.

Det hurtigste - og varmeste - er Metroen med skift på République til linje 3. Fra Place Gambetta og hen ad den skyggefulde rue des Pyrénées, bilder jeg mig ind, at luften herude på højdragene i 20'ende arrondissement er mærkbart renere og friskere end nede i midtbyen som følge af naboskabet til kvarterets grønne oase, Père Lachaise.

Men i rue Orfila brager solen direkte ned i asfalten, og strålevarmen får det til at flimre for øjnene. Nu gælder det om at huske dørkoden ind til portrummets kølighed.

Det er en rigtig damefrokost, veninderne sætter på bordet. Let og uden for mange dikkedarer, sådan som mange franske retter er. Undtagen når det gælder smagen. Og den bliver der snakket en del om inde bag skoddernes lameller, der forvandler de sparsomme varme vindpust til en kølende brise.

Menuen denne dag består af et blødkogt æg, skivede courgetter kogt i olivenolie, en skål grøn salat og nogle udvalgte oste. Det er jo frokost, og begge veninderne er på skrump, uden at det gør dem til asketer og kostforagtere. Lidt, men særdeles godt lyder filosofien.

Det blødkogte æg er måltidets stjerne og bliver af værtinden præsenteret som den franske nationalret, der på trods af, at den er en velkendt og anerkendt spise i alle hjem, dog ikke er at finde på noget spisecort.

De instruerer mig omhyggeligt i, hvordan Mouillette, som retten hedder, skal indtages. Med stave (mouillettes) af godt landbrød, eventuelt smurt med smør! som dyppes i blommen. Og hele hemmeligheden i denne ret beror - udover at koge ægget tilpas - på samspillet mellem brødets og blommens smag.

Så enkelt og dog så svært. Men denne dag er æggene af bedste kvalitet. Hjemmelagte og hjembragt fra familiens hønsegård i en landsby Nord for Paris. Superfriske og helt røde i blommen. Ren nydelse. Næste ret er courgetter, som har simret sig møre i olivenolie og søbes op med et par skiver godt brød fra den lokale stenovsbager, efterfulgt af den traditionelle grønne salat vendt i en kraftig vinaigrette og til slut lidt godt fra ostefadet.

Bortset fra desserten, som vi i dag desværre må tænke os til, følger frokosten langt ad vejen mønstret for et almindeligt fransk middagsmåltid. For selvom man er på kur, står der ikke klidmøster skrevet over det. Med mindre den fransk udgave af begrebet defineres ud fra, at vi i den gode sags tjeneste sløjfede apéritiffen med de lækre, men usunde, mættende snacks og kun nød postevand til maden.

Uden for kursæsonen kommer der sædvanligvis også lidt kød på den franske spisebord og som afslutning en dessert, der til hverdag ofte er en drønsød youghurt eller årstidens frugt. For efter en lang arbejdsdag er franske husmødres overskud til tidkrævende franske klassikere ikke-eksisterende.

I weekenden derimod, når depoterne er blevet fyldt op på det lokale marked, sættes alle sejl til i de små køkkener. Simremad, eventuelt fremskyndet ved hjælp af den populære trykkoger, stege i ovn og gryde. Pot au feu, kaninragout, kylling i sennep, lækre salater og komplicerede desserter. Og ikke mindst gode vine, hentet op fra mørke, veltempererede og godt aflåste kælderum dybt nede i den parisiske klippegrund.

Da vi har slået mave med en lille kop stærk kaffe og fået opvasken af vejen, er det blevet tid til at motionere. Jeg skal følges hjem, har veninderne besluttet.

Fra Menilmontants højder går det nedad gennem stille sidegader, bebyggelser og små anlæg til Boulevard de Belleville. Ud af øjenkrogen ser jeg gadeskiltet med rue des Cendriers og sender en uhørlig, men varm hilsen til Henning Mortensen og hans bog om Ib i Belleville.

Inden vi krydser boulevarden for ad smågader at nå ned på den for mig hidtil ret ukendte Avenue Parmentier, kommer vi forbi en facade, prydet af en stor zebra. Blikfang for teater- og spillestedet Le Zèbra de Belleville, som jeg ved en senere lejlighed skal stifte bekendtskab med. På avenuen må jeg flere gange have min lille Kina-bog op af lommen for at notere interessante adresser. For eksempel på en dukkedoktor i nr. 114. Et sjældent syn i vore dage. Men i min barndom fandtes der i alle større byen en dukkedoktor, hvor vi småpiger kunne få vores dukker lappet sammen, når vi havde været for kærlige ved dem. Nutildags får de små mødre bare et nyt barn, når det gamle er gået op i limningen.

Avenuen ender foran den høje, lidt fjendtlige mur rundt om det gamle Hospital Saint Louis og tvinger til et valg. Gennem hospitalet eller udenom. Vi vælger at følge muren venstre om og står snart på kajen af Canal Saint Martin, den gamle vandvej mellem Seinen og industrikvartererne i Nord. Med sine sluser, skyggefulde træer og brede kajer er den blevet et af byens meget populære åndehuller. Særligt i de weekender, hvor kajgaden lukkes for gennemkørende trafik og indtages af cyklister og rulleskøjtøløbere i alle aldre.

Kanalens vand giver kølighed til de unge og gamle, der sidder i grupper og sludrer, mens eftermiddagen går over i aften, og forældrene pakker unger og cykler sammen og sætter kursen hjemad mod de smalle sidegader, hvor lejlighederne ligger tæt. Mod boulevarderne, hvor trafikken og støjen tager til i takt med, at temperaturen og solen daler.

Hjemme i gaden er de ved at rulle skodderne ned i butikkerne, mens lysene stråler ud fra de mange restauranter og grillbarer, der ligger side om side og byder på etniske specialiteter. En eksotisk duft af krydret grillkød og pomfritter fylder næseborene og minder om, at det efterhånden er nogle timer siden, vi mæskede os i blødkogte æg og courgetter. Så vi køber et par store og oliedryppende tyrkiske pizzaer med op. Men holder os fortsat til postevandet. On fait la régime. Vi er jo på kur.

Fakta:

Le Zèbre de Bellevilles:

Et års tid efter frokosten i rue Orfila blev jeg inviteret til en koncert med gruppen Yorfela i Zebra-bygningen. En rigtig god koncert med musik, inspireret af østeuropæisk folkemusik og med et medlevende og lokalt publikum.

Lokalet virkede sært bekendt, selvom jeg aldrig havde været der før. Jeg slog det hen, men langsomt dukkede et bud frem fra fjernlageret. Stedet mindede i den grad om den biograf, der danner ramme om familien Malaussènes liv og færden i Belleville. En fabulerende og rablende romanserie af Daniel Pennac.

Og ganske rigtigt. En rundspørge bekræftede, at Zebraen i sit tidligere liv havde været biograf i Belleville.

Le Zèbra, Boulevard de Belleville nr. 63

Dukkedokteren havde til huse på Avenue Parmentier nummer 114

Hôpital Saint-Louis, blev bygget for mere end 400 år gammelt og et turistbesøg værd.

Søndagsmad i Paris:

Salat à la Carlos

På en bund af skåret icebergsalat lægges både af rød grapefrugt (uden hinder). Saften opsamles i en bol, en fransk kaffeskål, krydres med citron og lidt revet ingefær. Salaten pyntes med bidder af røget laks eller store kogte rejer, inden saften hældes over.

Kylling i sennep à la Joce

En god portion stærk Dijon-sennep hældes ud i en skål, hvorpå kyllingen lægges ned i skålen og med hænderne gnides senneppe godt ind i skindet.

Kyllingens indre kan fyldes med hakket indmad og lidt flæskefars, inden den steges.

Et udvalg af franske oste

Dessert – meget ofte une tarte de fruit - en frugttærte.

Kaffe og en digestif, et glas alkohol til at lette fordøjelsen.

En kvist i Paris

Når det skal være rigtigt romantisk på film - i hvert fald ikke-franske - så bor helten eller heltinden helt øverst oppe under taget med udsigt over en uendelighed af andre gråblå parisiske tage og Eiffeltårnet i det fjerne.

Og selvom ikke alle får muligheden for at bo på en kvist i Paris, så har jeg da kendt en del i det virkelige liv, inklusiv mig selv, der har prøvet det.

Men som årene går, virker turen derop ad uendelige trapper ikke længere så tiltrækkende. Så efterhånden er der kun min mangeårige dansk-franske veninde, Birgit Hvidkjær, som holder stand på en kvist i en sidegade til den berømte markedsgade rue Mouffetard.

Jeg havde fået Birgits telefonnummer af en fælles bekendt i Danmark, da jeg i 1974 besluttede at rykke teltplæne til Paris. Og selvom jeg havde svoret aldrig at nærme mig en dansker, når jeg nu var taget ned for at blive veritabel pariser, så var jeg efter nogle uger på gebrokkent fransk efterhånden desperat for at tale dansk, at jeg ringede hende op og blev inviteret til kaffe på hendes arbejdsplads som fotograf på Théâtre de la Ville.

Ad lange korridorer og trapper nåede jeg op på øverste etage, hvor hun holdt til i et lille kontor, tapetseret med billeder af dansere og skuespillere. Og havde jeg forinden anet et forbehold i forbindelse med min opringning, var det i hvert fald fordampet efter den første kop kaffe i det hyggelige, lille stykke Danmark under de teatrale skråvægge. Måske under indflydelse af Georges Brassens, en af huskunstnerne, som kiggede mildt ned på os.

Bagved lå mørkekammeret med forstørrelsesapparat og bakker fulde af syrligt duftende fremkalderbade, hvor de sort-hvide billeder fra forestillingerne åbenbarede sig. Med et monstrum af en maskine, som jeg senere skulle få et nært forhold til. Une glaceuse, hvor de våde fotos blev lagt på det blankpolerede bånd, der i langsomt tempo roterede forbi et varmelegeme, så de ved vejs ende tørre og blanke faldt af, klar til arkivering.

Det første kaffebesøg blev hurtigt til flere, og snart var jeg helt scenevant på teatret, selvom jeg kun færdedes backstage på de halvdunkle, øde trapper og gange med små skuespillergardarober. Var der tryk på - og det var der ofte med de mange franske som udenlandske teaterkompagnier og solister, der året igennem optrådte på byens teater - gav jeg et nap med ved glaceusen. Arbejdede så at sige for føden, for jeg fik udbetalt min "løn" i form af en gang middagsmad på La Calangue. En dejlig restaurant lige i nærheden, hvor der altid var fuldt hus, da værten i sit tidligere liv havde været kok på Maxim's. En fortid, der smittede af på kvaliteten, men ikke på prisniveauet, der tillod også almindelige funktionærer med spisebilletter at sidde med ved bordet.

Men lige så danskt Birgit havde indrettet sin arbejdsplads med Blåkantkopper, arkitektlampe og Veluxvinduer, lige så fransk var hun med hensyn til at lukke folk ind i sit hjem i et af Paris' mest attraktive kvarterer.

"Oh la vache! (som man sagde dengang om alt lækkert og spændende). Hvor heldig kan man være", tænkte jeg, mens jeg stakåndet og i stadig langsommere tempo arbejdede mig op ad trapperne til femte sal og bankede på døren med et par lyseblå træsko foran. For selvfølgelig har Birgit heller ikke noget navneskilt på sin dør.

Med den boligstandard, vi siden 1970'erne har vænnet os til i Danmark, virker betegnelsen lejlighed om de 25 kvadratmeter, Birgit dengang rådede over, ret misvisende. Men ikke i Paris, og slet ikke i femte arrondissement.

En lille skønhedsplet under Paris' himmel. Varm som blykamrene i Venedig om sommeren, som en polaris på Nordpolen om vinteren. For isolering og termoruder er ikke det, der hidtil er brugt flest ressourcer på i det franske.

Dette frimærke af en bolig rummede - udover det obligatoriske pedaltoilet - et diminutivt køkken og en alkove, en hyggelig og lys stue, hvor hele væggen ud mod gaden bestod af to glasdøre ud til den franske altan.

Samtidig var den et eksempel på, hvordan man udnytter hver en centimeter, man har til rådighed, til det yderste ved hjælp af hylde og små skabe. Til sammenligning er danske lejligheder et studie i bortødslen af plads.

Siden har min veninde fået fordoblet sit boligareal, da studioen ved siden af for nogle år siden blev ledig, og udlejeren gik med til en sammenlægning. Mod en klækkelig husleje-forhøjelse forstås. De ekstra kvadratmeter blev brugt til at indrette et rigtigt badeværelse, et mørkekammer og et kombineret arbejds- og gæsteværelse. En forøgelse, der også gjorde det muligt at invitere mere end to gæster ad gangen, uden at de sad lårene af hinanden.

Fakta:

Théâtre de la Ville ligger på Place du Châtelet lige ud til Seinen – ejes af byen Paris. Teatret lægger scene til internationale turnéforestillinger indenfor musik, sang og dans. Her var Birgit Hvidkjær i mange år ansat som fotograf. Hun har gennem årene udgivet bøger i samarbejde med blandt andre den danske journalist Jaques Berg og udstillet sine balletbilleder verden over.

Systemet med spisebilletter er i øvrigt ret udbredt i Frankrig, hvor alle ansatte i følge arbejdsmarkedets regler er sikret et dagligt måltid. Mange større virksomheder har indrettet kantiner, men ellers klares forpligtelsen ved hjælp af spisebilletter, værdikuponer, der accepteres som betalingsmiddel på en stor del af landets restauranter og caféer. Og derfor er ikke usædvanligt at høre en tigger i Metroen bede passagererne vise godgørelighed i form af en "ticket de restaurant".

En parisisk "Århus-historie"

Men alt er ikke lutter idyl, selvom adressen er en attraktiv kvist. Og slet ikke, hvis man er lejer. For mens danske lejere i princippet er uopsigelige så længe, de betaler deres husleje, så nyder franske lejere ikke beskyttelse i samme grad, men skal med jævne mellemrum forhandle med udlejeren om fornyelse af lejekontrakten - med en huslejestigning for øje forstås. For selvfølgelig prøver udlejere i de særligt attraktive kvarterer at presse citronen i håb om, at lejerne i de billige lejemål giver op.

På den måde lykkedes det over nogle år for Birgits administrator at få tømt ejendommen for de fleste af de gamle lejere. Hvorefter de i forvejen små to-værelses lejligheder blev delt op i ét-værelses. Renoveringen tog over et år, men så matchede ejendommen også kvarterets popularitet og prisniveau. Man kan alligevel synes, at det var besværet værd for Birgit og hendes gamle genbo på over 90 år oppe på kvisten, for i samme ombæring fik ejendommen installeret elevator.

Men ak, elevatoren blev altså kun installeret til gavn og glæde for de nye lejere! Det vil sige, i følge loven kunne udlejer ikke nægte damer på over 90 år en nøgle til elevatoren, men Birgit måtte fortsat tage trappen.

Indimellem lånte hun sin nabos nøgle. Men sådan en uautoriseret brug af elevatoren foregik selvfølgelig med den største forsigtighed, så conciergen ikke skulle opdage det og rapportere overtrædelsen til administrator.

Jeg må erkende, at det romantiske syn, jeg dengang havde på concierner, denne ærkeparisiske institution, med årene er blegnet en del i takt med mine egne og venners irritation over den nidkærhed, hvormed mange af disse damer rygter deres hverv. På trods af hyppig smørelse til jul og fødselsdage. Og derfor er vi mange, der græder tørre tårer over, at disse emsige damer om føje tid er blevet historie.

Fakta:

Rue Mouffetard i 5. arr. er en gammel og hyggelig markedsgade. Med middags- og mandagslukning.

Et par sidegader har sjove navne som Rue de l'Arbalète, Armbrøstgade og rue Pot de Fer, Jerngrydegade. Kvarteret omkring rue Mouffetard og rue Saint Jacques, den gamle hovedvej mod Syd, er et af de ældste i Paris med rester helt tilbage fra romertiden, Cluny-museet og Arènes de Lutece.

Da den gamle nabo døde, fik den tåbelige elevatorhistorie omsider en ende, da Birgit, som den sidste lejer i opgangen, endelig fik udleveret sin egen nøgle.

En stamcafé må man have!

Alle franskmænd har en stamcafé. Et andet hjem, hvor de dagligt kigger forbi, giver hånd raden rundt, kindkysser værtinden og udveksler nyheder, mens de drikker deres express, demi, et glas rødvin eller Richard. Det er noget enhver dansker tidligere var helt klar på efter en ferie i Frankrig.

Om fænomenet stadig er helt så udtalt i Paris, er jeg derimod mere usikker på. Selvfølgelig er der masser af stamcaféer i Paris. Det er synligt for enhver, der færdes uden for turiststrøgene. Men på grund af byens størrelse, og fordi man ikke i samme grad som tidligere bor og arbejder indenfor samme arrondissement, tror jeg ikke, caféerne her har samme funktion som som samlingssted for de lokale.

Men jeg ved, at mine venner, som så mange andre parisere, har en form for stamcafé. Et sted tæt på deres arbejdsplads, hvor de måske snupper en café crème til at starte dagen på, kvikker sig op med en express efter at have indtaget sandwichen eller salaten på en bænk i et nærliggende anlæg, eller hygger sig med "un demi" sammen med kollegerne efter fyraften inden turen hjem til forstaden.

Birgit er nok den af mine venner, der har boet mest "landsbyagtigt" i Paris. Gennem mange år var det udvalgte sted en anonymt udseende café i rue l'Arbalète nogle få meter fra trængslen i den meget turistede rue Mouffetard. En café af de gamle: Brunmalet med zink, hvæsende kaffemaskine, en hylde med flasker i de gængse mærker og dertil nogle få borde og umage stole. Ikke noget at skrive hjem om på postkortene af den pittoreske markedsgade med harmonikaspiileren på hjørnet. Og dog så parisisk som tænkes kan.

Men en skønne dag fik værtinden et godt tilbud, satte de brunmaled skodder for og gik hjem. Efter en gennemgribende ombygning genopstod caféen i ægyptisk skikkelse med bløde hynder og vandpiber. De lokale havde i mellemtiden fundet nye steder at mødes.

Selv har jeg aldrig haft en stamcafé i umiddelbar tilknytning til arbejde eller bolig. Dertil har min tilknytning til Paris været for sporadisk. I stedet har jeg gennem årene haft en række yndlingscaféer, som jeg har aflagt besøg, når jeg var i byen. Dog ikke ofte nok til at være på kindkys med værtinden. Men et genkendende "Bonjour" er nu heller ikke at foragte i denne millionby.

Min første café lå på Place Denfert Rochereau. Her kom jeg gennem et halvt år lidt i seks om morgenen på vej til opvaskejobbet i Orly lufthavnen, og ladede her op over en kop varm cacao med friskbagt croissant til otte timer med knive, gafler og porcelæn med Air Frances logo, den vingede hest.

Og jeg var langtfra den eneste ved disken. Men på den tid af dagen blev der ikke udvekslet mange bemærkninger, da alle havde brug for ro til at vænne sig til realiteterne.

Min næste café, Café du Soleil, spottede jeg en trist og gråold dag på vej hjem over Montmartre, dér sidst på formiddagen, inden frokostgæsterne giver travlhed.

Pengene rakte lige til en express og en varmende calva, og underholdningen bestod af samtalen mellem den ældre værtinde, et par lokale pensionister og værten, der ind imellem stak hovedet frem fra køkkenet og gav sit besyv med.

I det halve års tid, jeg boede i rue Damremont på bagsiden af Montmartre, kiggede jeg jævnligt indenfor, når jeg tog de mange stejle trappegader til og fra midtbyen. Sparede metrobilletten, fik i stedet god motion og råd til en kop kaffe.

Senere blev det kun til ferievisitter. Værtinden passede fortsat baren, mens manden, der nu var medtaget en hjerneblødning, havde forladt sit køkken og fået sig en ny stamplads ved vinduet, hvorfra han kunne følge med i livet ude som inde.

Men en dag var der nye folk bag disken. Væk var pensionisterne og de østeuropæiske arbejdere. Den stille formiddagshygge var skiftet ud med støjende spillemaskiner. Og sådan sluttede det bekendtskab. Men jeg skæver stadig hen mod caféen på den lille plads, når jeg nu i et mere end adstadigt tempo tager trappen mod toppen.

For nogle år fandt jeg ud af, at jeg ikke er den eneste dansker, der har sat pris på den lille plads foran Café du Soleil. Olsen Bandens fædre, Erik Balling og Henning Bash, lod nemlig en af scenerne i "OlsenBanden over alle bjerge" udspille sig foran caféen.

Men de forsvinder lige så stille, de små oaser, i takt med, at værterne går på pension, giver op på grund af stigende huslejer, økonomiske afmatning, ændrede livsmønstre eller den generelle affolkning af bymidten.

Man kan stadig finde dem i byens yderkanter, de lokales stamcaféer med tobaksbrune vægge, vakkelvorne bakelitborde, umage stole og sofaer med slidt og revnet kunstlæderbetræk. Men man skal efterhånden lede efter dem.

Jeg husker stadig, hvordan panikken greb mig, da min yndlingstabac i rue de Seine tilsyneladende var forsvundet fra jordens overflade. En rystende oplevelse, der, mens jeg søgende styrtede frem og tilbage i gaden, fik mig til at tvivle på såvel min stedsans som min sunde fornuft.

Til sidst fandt jeg stedet, men som kunstgalleri. Min tabac! Hvor jeg i bedste Simone de Beauvoir-stil sad om aftenen og skrev på "Paris bag facaderne", mens lærere og studerende fra den nærliggende Ecole des Beaux Art diskuterede så lidenskabeligt, at det en aften fik blodet til at flyde.

I mange år holdt værtinden i rue Ramponeau stand i sin lille café, der var på størrelse med en fem-øre og indrettet, så den nærmest virker som hendes private spisestue med familie billeder på væggene, feriepostkort fra stamkunderne sat op med tegnestifter og fjernsynet kørende i hjørnet.

Bekendtskabet startede, som det ofte sker, på grund af stor tissetrang. Efter forgæves at have ledt efter et offentligt aftrædelsessted i den nærliggende Parc de Belleville, gik jagten ind på en café, hvor jeg hurtigt fik bestilt en café crème og - efter at have spejdet rundt i lokalet efter den frelsende wc-dør - måtte bede værtinden om hjælp.

"Bare ud af bagdøren, ud i gården og ind af døren i sidebygningen til højre", lød svaret.

Betydeligt lettet kom jeg tilbage i "stuen", nu med stor trang til en croissant til kaffen. Nej, det kunne hun ikke klare. Men jeg var velkommen til at købe den hos bageren lidt længere nede ad gaden. Så jeg lod det blive ved kaffen.

Siden kom jeg altid indenom, når jeg var på de kanter. Nød min crème med udsigt til fjernsynet og kvarterets madamer, der på vej hjem med dagens indkøb lige skulle udveksle lokale nyheder og drøfte virkningen af de netop indkøbte piller med værtinden over et lille glas.

Så sad jeg der med lyttelapperne slået ud, mens de drøftede livets genvordigheder. Lidt ligesom man som barn foregav at lave lektier, men i smug lyttede til de voksnes samtale. Koncentreret, så ikke et ord gik tabt.

Selvfølgelig er det også skønt at sidde på terrassen på et populært strøg og kigge på alle dem, der haster af sted. Det er et show. Ligesom det at sidde ansigt til ansigt med en verdensberømt udsigt godt kan få det til at krilre ned ad ryggen.

Men vil man tæt på pariserne, så tæt som man nu kan komme som turist, så er det altså i sidegaderne og byens udkanter, det foregår.

Fakta:

Café du Soleil, Pladsen, hvor rue Muller, rue P. Albert og trappen op til Sacre Coeur mødes.

Montmartrebus til Rådhuset i 18.arr. En lille lokalbus, der kører ad de smalle gader på Montmartre fra Place Pigalle til Rådhuset i 18. arr. Stoppestederne er markeret med en tegning af Sacre Coeur.

La verre a pied. rue Mouffetard Metro: Censier-Daubenton 5. arr.

Parc de Belleville i 20. arr. Metro Belleville. I nabolaget blev Edith Piaf og Maurice Chevalier født. Et livligt etnisk blandet kvarter på højderne i det nordlige Paris.

Bar, café, tabac – tre ord for en beværtning. Tabac er her pariserne køber deres tobaksvarer og lotteriesedler til de offentlige lotterier

"Paris bag Facaderne" og "Paris til fods" er udgivet på forlaget Ydun

Hvad drikker pariserne?

Tja, kan tjeneren komme af sted med det, så serverer han gerne Tuborg eller Carlsberg eller andre luksusøl til eksorbitante priser for turisterne. Men "un demi pression" fra et af de franske bryggerier er altså det, de lokale slukker tørsten i.

Selv er jeg ikke den store øldrikker. Men når det er varmt og støvet ligger tykt i halsen, nyder jeg meget gerne "un demi banaché", der er øl blandet med limonade. En blanding, der kan få enhver dansk ølelsker til at afskrive mig. Men chaq'un son gout. Den blanding er bare sagen for mig, når varmen ligger trykkende over byen.

Kaffe findes også i forskellige varianter fra den stærke "express", der sender et opkvikkende sus gennem kroppen og er tæt på at få hjerneskillen til at lette. Hvis den da ikke slår bunden ud på én. Så måske skal man hellere bede om en "café alonger", der er som dansk kaffe med mælk.

Andre blandinger af mælk og kaffe er "café crème", der er en express tilsat varm mælk pisket skummende med damp, eller det franskmændende drikker om morgenen, "café au lait", stærk kaffe tilsat en god slat varm mælk. Vil man mildne sin express med et stænk mælk eller to kan man bede om en "noisette".

Også for tedrikkerne er der flere valgmuligheder ud over den kendte kande varmt vand med et tebrev efter eget valg. For franskmændene går meget op i urte- og frugttee og deres egenskaber. Og det er meget almindeligt at blive budt på en "tisane" eller en "infusion", brygget på beroligende urter, inden man skal hjem og sove efter en god middag. Så maven kan falde til ro og sikre en god søvn.

Franskmændene er også store chokoladedrillere. På de fleste caféer kommer man om ved det med en skefuld cacaomix og lidt varm mælk. Men der er da heldigvis caféer, som reklamerer med rigtig gammeldags chokolade med flødeskum. Eksempelvis caféen i Hotel du Nord ved Canal Saint Martin.

Og endelig har franske caféer et stort udvalg af juicer, kurvand og lemonader i skrappe farver. Eller en citron pressé, citronsaft tilsat vand og isterninger.

Apropos vand, så har man som kunde altid ret til at få serveret et glas vand til at skylle efter med. Tappet direkte fra den kommunale hane med en let klorsmag og det hele.

De fleste caféer kan også byde på lidt spiseligt omkring frokosttid som salater, omelette og steak-frites. Og selv de caféer, der ikke har køkken har som regel en sandwich med paté, skinke eller ost, som smøres på stedet. Mange steder er mulighederne markeret på en plakat over disken med tegninger, så det bare er at pege.

Og selvfølgelig har selv de mindste barer eller caféer et udvalg af spiritus, apéritiffer og pastis'er foruden husets rød- eller hvidvin.

Ligesom vi stadig er en del, der husker den gamle vægreklame: "Du – Dubon – Dubonet", når vi raslede af sted gennem de mørke Metrogange.

Fakta:

Hôtel du Nord, kendt fra filmen af samme navn fra 1938 efter romanforlæg af Eugène Dabit. Quai de Jemmapes 102 ud til Canal Saint Martin i 10. arr.

Kaffe: Express, Café allonger, Café crème, Café au lait, Noisette

Un demi pression – fadøl

Un demi banaché – halvt øl og limonade

Un citron pressé - presset citronsaft med vand og isterninger

Tisane: Et urteafkog, der gives til syge – eksempelvis kamillete

Infusion: Eksempelvis Infusionde tilleul – lindete, som virker afslappende. Drikkes ofte om aftenen i stedet for kaffe.

Un pastis: en anisdrink bestående af eksempelvis Richard eller Pernod, hvor den farveløse likør blandes med vand og derefter skifter farve til let gullig. Også kaldes "Un jaune".

Et glas rød- eller hvidvin kaldes henholdsvis "Un rouge" eller "Un blanc". I Paris kaldes et glas rødvin også tit for "Un ballon".

Sommerlørdag i regnvejr

Så kom regnen endelig.

Som en stor, tung vinterdyne havde hedeølgen ligget over Paris i flere uger. Sveden sprøjtede ved den mindste anstrengelse. Men som turist er der ingen pardon. Man må af sted, selvom lysten mere går i retning af stilleliv med en god bog bag de lukkede skodder.

Antonio, husets vicevært, var ved at spule gården, da jeg drog af sted, men mente nu ikke, det var nødvendigt med en paraply, selvom himlen havde en mistænkelig blygrå farve.

Indstillet på at blive til grin fulgte jeg nu alligevel min intuition og tog apparatet med. Og godt det samme. For da jeg efter en lille times tid under jorden atter dukkede op til overfladen i Boulogne - Pont de Saint-Cloud regnede det så kraftigt, at den lille, røde paraply nærmest kollapsede.

Heldigvis er den nærmeste café aldrig langt væk. Så mens regnen skyllede træer og fortove rene, sad jeg tørt og godt over en express og overvejede, om vejret nu også var til det planlagte parkbesøg, og hvad et alternativ eventuelt kunne være.

Men selv i Paris har skybrud det med at gå over i en let regn, der i højere grad matcher små paraplyer, og snart stod jeg ved Musée Albert-Kahn. Indrettet i parken omkring en tidligere rigmandsvilla, der havde tilhørt den parisiske bankier Albert-Kahn.

Udover at være rig havde bankieren også været filantrop med en passioneret interesse for sin omverden. Derfor oprettede han i 1898 en fond, der frem til hans fallit i 1932 betalte videnskabsfolk for at rejse til verdens udkanter for at indsamle viden, blandt andet dokumenteret med fotografier. Alene med det formål at øge vores kendskab til hinanden og derigennem styrke verdensfreden.

De enorme og unikke arkiver, der på denne måde blev skabt, eksisterer stadig og en del af dem blev denne lørdag brugt til en spændende udstilling om Irland omkring 1900-tallet. Indsamlet af to unge kvinder, der gennem flere måneder rejste øen rundt i en hestevogn fuldt læsset med fotoudstyr.

Udenfor udstillingsbygningen ligger den gamle rigmandsvilla og parken eller rettere parkerne, for der er hele syv af slagsen, skabt i blandt andet fransk, engelsk og japansk stil. Frisk duftende efter regnen lokkede de til at på opdagelse.

Bortset fra en ung pige, der sad og tegnede i ly af store skræppeblade i den japanske have, var jeg helt alene i parken. Indhyllet i den fugtige dis, der steg op fra jord og vækster og lagde et uvirkeligt, næsten fortryllet skær over stedet.

Så eventyrlig var stemningen i Fôret Vosgienne, den vogesiske skov, at jeg ville sværge på, at jeg med mine egne øjne så både alfer og hobitter smutte i skjul bag de blågrå graner.

I den japanske have gav lyden af vandets rislen mellem sten og dråbers fald fra pagodens tag, fornemmelsen af at medvirke i en film, og var et par små kvinder i kimono og med kunstfærdigt opsat hår kommet trippende imod mig på stien, ville det ikke have forundret det mindste.

Som Alice var jeg for en kort stund trådt over tærsklen til Eventyrland. Men fortryllesen brast i samme øjeblik, jeg atter stod ude på fortovet og var tilbage i Paris, hvor bilerne drønedes af sted på motortrafikvejen langs Seinen. Så hurtigt og tæt, at det krævede overblik og et hurtigt bentøj at forcere kørebanerne for at komme over på flodsiden, hvor husbådene lå på rad og række. Desværre grundigt skærmet for nysgerrige blikke og uindbudte af høje hække og låste gitterlåger. Først henne ved roklubben lykkedes det at komme ned til flodbredden, til udsigten over et knapt så kendt stykke af Seinen, til de store træer i Parc de Saint Cloud og den gamle porcelænsfabrik i Sèvres på modsatte bred.

Derovre ligger også en del husbåde fortøjet. Mindre prangende og mere fantasifulde og med en sti langs vandet, som giver mulighed for at komme tæt på skuderne og livet ombord.

Ude på den brede vandvej tøffer prammene langsomt af sted, fyldt med sand og grus til storbyens mange og prestigefyldte byggerier. Af og til med en bil solidt plantet på dækket, mens blomsterkrukker og blondergardiner for køjerne under styrhuset, indikerer, at skippers kone indgår som en del af besætningen og opretholder nogle af landlivets ydre kendetegn, selvom privatlivet foregår på gyngende grund.

Jeg har forøvrigt engang været på besøg i en af de både, der ligger fortøjet neden for Gare d'Austerlitz. Og blev som noget af det første belært om, at jeg var ombord på - ikke på en husbåd - men på en péniche, en flodbåd, omend en udflygtet en af slagsen. Ejeren var danske Kirsten Riberholt, som jeg skulle interviewe om det arbejde, hun udførte blandt byens narkomaner som frivillig medarbejder i *Medicins Sans Frontières*: Men selvfølgelig blev det også til en beretning om, hvordan hverdagen formede sig med Seinens grumsede vand lige på den anden side af dagligstuevæggen.

Som altid, når jeg er på tur i Paris, skal jeg lige nå lidt mere, og har svært ved at afslutte dagen, hvor våd og kold den end har været. Så jeg rundede af med endnu en udstilling. Denne gang i et tidligere elværk, der er indrettet som udstillingssted. Oven i købet med gratis adgang. En fotoudstilling med billeder fra de såkaldt francophone lande, det vil sige fra tidligere franske kolonier, hvor første fremmesprog stadig er fransk.

Fakta:

*Musée Albert-Kahn
1, rue des Abondances
Metro nr. 10 Boulogne-Pont de Saint-Cloud*

*Musée de Sèvres/Manufacture Nationale de Porcelaine
2, Place de la Manufacture
Metro nr. 9 Pont de Sèvres
Tramway T2 – Musée de Sèvres*

*Ile Seguin
Tidligere kendt som Renault-øen, da det var her Renaultfabrikkerne havde til huse. I dag er fabriksbygningerne væk og øen omdannet til et kulturcenter.
Metro nr. 9 Pont de Sèvres
Tramway T2 – Musée de Sèvres*

*Ile Saint Germain - Parc de Ile Saint Germain
En langstrakt ø med beboelse mod syd og en dejlig naturpark mod nord
Tramway T2 – Les Molineaux eller Issy – val de Seine*

*ESPACE EDF ELECTRA
6, rue Récamier, Paris 7.eme
Metro nr. 10 og 12: Sèvres-Babylone*

En søndag i september

Det er intet så dødt som Paris en søndag i begyndelsen af september. Gaderne ligger øde hen og på butiksdøre og caféer kundgør opslag med FERMATURE ANNUELLE, at ejerne er taget på en tiltrængt ferie og først ventes hjem efter den 15. Alle, der overhovedet har mulighed for det, har lukket og slukket og forladt byen.

Selv Vorherre har forladt den brandvarme by. I hvert fald er også den syriske kirke i rue des Carmes, forsynet med et FERMATURE ANNUELLE på gitterlågen, så jeg må styre min nysgerrighed et par uger endnu.

Formiddagskaffen indtages på en café på Boulevard Saint Germain, som eneste gæst. Gennem affolkede smågader til Metrostationen Sèvres Babylone og videre ad rue de Babylone, hvor jeg, som dagens andet udflugtsmål, vil prøve at finde en japansk pagode, jeg har læst om i et tilsendt udklip.

Det er første gang, jeg går her, for jeg plejer altid at tage den bredere og mere trafikerede rue de Sèvres med stormagasinet Bon Marché. Men trods det manglende liv og den brændte duft, der rammer næseborene fra det glohede fortov, fornemmer jeg hurtigt, at denne gade med sine små butikker, caféer, forstadsfacader og en høj stenmur er en gade efter min smag. I særdeleshed på grund af et par restauranter, der selv - uden gæster - virker hyggelige og indbydende og fluks bliver noteret med navn og husnummer i min lille Kina-bog. De skal prøves, når alt igen er normalt.

Et stykke henne brydes den lange mur af en port, der fører ind til et lille grønt anlæg med en børnetom legeplads. Og mens fødderne får en tiltrængt luftetur under de skyggefulde træer, nyder jeg den nye franske parkstil: Bede plantet til med en blanding af sommerblomster, grønsager og krydderurter. Hvor tomatplanter slynger sig op mod himlen i skøn forening med dybtlilla kæmpesnerler, mens tagetes og sommerkål deles med timian, rosmarin og andre velduftende krydderurter om den grågule jord nedenunder.

- Jardin C. Labouré udstråler en ro, som man finder den i en klosterhave. Og det er ikke helt ved siden af. For tæt på ligger Chapelle Notre-Dame de la Médaille Miraculeuse med tilhørende nonnekloster, hvor den karismatiske nonne, Cathrine Labouré, i sin tid havde sit virke til gavn for de fattige og syge, efter at hun som ganske ung pige havde fået udstukket sin livsgerning i et syn.

Mirakler skulle også have hørt med til hendes gebet, og åbenbart anses en bøn til hende stadig at hjælpe de betrængte. For da jeg ved en senere lejlighed kom gennem rue du Bac, myldrede det med mennesker i den normalt stille og lidt triste gade bag stormagasinet. Nysgerrigt fulgte jeg med strømmen gennem porten til kapellet, der selv på sådan en helt almindelige tirsdag ved middagstid var stuvede fuld af troende, der sang og bad, så taget var ved at lette. Håbende på, at miraklet ville ske for dem netop på denne dag. Det var overvældende.

Der blev dog ikke anmeldt noget mirakel denne tirsdag. Men at det ind imellem indtræffer, vidner de mange takkeplaketter i klostergården om.

- Nå, det var den pagode, jeg skulle finde. Og dér ligger den, klemt inde mellem gadens øvrige bebyggelser i et lille japansk-inspireret anlæg. Bragt hertil fra Japan i 1895 som en gave fra ejeren af Bon Marché til hans frue. I dag er den indrettet som biograf og kan derfor kun beses mellem forestillingerne. En oplevelse jeg stadig har til gode, selvom jeg siden har været forbi flere gange.

Få skridt længere fremme munder rue de Babylone ud i Place André Tardieu, en stor og intetsigende plads, hvor avenue møder boulevard i et kæmpekryds. I dag øde og stille som resten af byen. En stenørken, hvor den strategisk velplacerede kirke synes at svæve i varmeflimmeret som et fatamorgana. Og ingen kølende oaser så langt øjet rækker.

Metrokortet ved nedgangen til St-François-Xavier giver en idé. I Kristian Hvidts bog "Paris. Fra barrikade til boulevard" har jeg læst, at stenene til de mange prestigebyggerier i Paris under Napoleon d. 3 og hans chefarkitekt Haussmann blev hentet fra et stenbrud i Montrouge syd for Paris. Et sted, der siden blev omdannet til kirkegård.

Og denne Metrolinje har netop endestation i Montrouge. Så der er ikke noget at betænke sig på. En sval kirkegård er lige sagen.

Uden for Périphérique'en dukker metroen op til overfladen med udsigt til det ene deprimerende betonbyggeri efter det andet.

Ved endestationen ligger der godt nok en kirkegård. Men umiddelbart ser det mest af alt ud til, at en god del af stenene er gået til at bygge en meterhøj mur omkring den, og at man har glemt at lave huller til indgange. Fiaskoen lurer, men overdøves af stædigheden. Først efter en lille kilometers vandring lykkes det at komme indenfor muren.

Der er ikke det mindste derinde, som antyder den enorme kirkegårds stenede fortid. Store træer, rækkevis af gravsteder, mindesmærker for døde soldater i Første såvel som Anden Verdenskrig, grønne plæner og hække, sirlige blomsterbede.

Efter et stykke tid bliver jeg bevidst om, at jeg er helt alene på den enorme kirkegård. Ikke at jeg er bange for kirkegårde. Men fornemmelsen af at være helt alene i dette kæmpestore, trods alt noget dystre område er ikke behagelig og får mig til at søge mod udgangen. Jeg har jo heller ikke fundet det, jeg kom efter.

Med ét brydes gravfreden af fjern sækkepibemusik. Har varmen sat sig som hallucinationer, så jeg hører - ikke stemmer - men musik? Tempoet skrues op uden, at jeg dog sætter i løb, mens de skotske toner lyder stadig højere.

Endelig får jeg øje på udgangen med kirkegårdsbetjenten i sit lille aflukke, og sekunder efter står jeg ude på gaden, hvor et stort sækkepibeorkester kommer marcherende imod mig og fylder den stille eftermiddag med fascinerende, hårrejsende toner, inden det forsvinder ind gennem en port i husrækken overfor.

Beslutningen er ikke svær. Det eventuelle stenbrud må hvile i fred til fordel for musikken, og jeg beslutter på stedet at følge musikken ind i den bagvedliggende bebyggelse, hvor orkestret har taget opstilling, omringet af begejstrede beboere i alle aldre, inklusive beboerne fra det lokale alderdomshjem, der er kørt i stilling med hjælpere og krykstokke.

Efter at have givet et par numre, marcherer orkestret videre for fuld musik. Men straks efter svinger et nyt orkester ind gennem porten. En sambagruppe, der med fjerprydede danserinder i front, fylder rummet med eksotiske rytmer, så børn og voksne må overgive sig og danse med.

Orkester efter orkester dukker op og indtager pladsen midt i bebyggelsen. En perlerække af musik, farver og optræden fra hele verden giver os alle i den lidt anonyme bebyggelse en på opleveren og slår den kedsommelige søndag eftermiddagsstemning effektivt på flugt.

Da det sidste orkester forlader pladsen, følger jeg med og lander midt i en byfest i centrum af det gamle Montrouge, hvor hovedgaden er ét mylder af orkestermedlemmer, gøglere og lokale. Med børn, der vinker og råber til forældrene fra karuseller og andre gammeldags forlystelser. Luften er tyk af provinbyhygge, caféerne fyldte - helt ud på kørebanen, der i dagens anledning er spærret for trafik.

Tilbage mod Périphérique'en, passerer jeg det lokale teater og rådhuset med bypark og smukt tilplantede bede. Og dér i udkanten, hvor forstaden, le banlieu, møder hovedstaden, ligger endnu en kirkegård. Jeg slår et smut indenom, selvom jeg egentlig føler, at dagens kvote for kirkegårdsbesøg, forlængst er opfyldt. Om den lille kirkegård har en fortid som stenbrud eller ej er mig ligegyldigt, for jeg har været i godt selskab med de levende i Montrouge denne eftermiddag og trænger bare til at komme hjem og få skoene af, fødderne op og et glas med lidt køligt inden for rækkevidde.

Fakta:

Den japanske pagode ligger i 57, rue de Babylone. Sidste gang, jeg var forbi, var biografen lukket.

Metro: Nr. 10 til Sèvres-Babylone eller nr. 13 til St-François Xavier

*Chapelle Notre-Dame de la Médaille Miraculeuse, 140, rue du Bac
Metro: Nr. 10 til Sèvres-Babylone*

Montrouge og hovedgaden, rue de la République, genså jeg året efter, da min portugisiske nabo, Fatima Augusto, var blandt de udvalgte kunstnere på Salon de Montrouge, som har til huse i det lokale teater.

Oplysninger om salonen: www.ville-montrouge.fr

Metro nr. 4 til Porte d'Orleans. Herfra bus nr. 68 eller 126 til Mairie de Montrouge, hvis man da ikke bare vælger en rask spadseretur få meter vestpå ad Boulevard Brune for derefter at dreje mod syd ad Avenue de la Porte de Montrouge.

*I Karin Lützens bog **Mors Hemmelighed** beskriver hun et besøg på netop Bagneux-kirkegården ved Montrouge, hvor moderens jødiske familie ligger begravet.*

La Seine

En verden uden Paris er som et Paris uden Seinen. En utænkelig tanke. Seinen er som en rygrad, der både skiller og holder sammen på byens to dele.

Længe inden de første gallere fandt på at slå sig ned på et par beskyttende øer, bugtede den sig gennem dalen. Og da den lille flække siden bredte sig ind på fastlandet og blev til storbyen Paris var det med floden som den ubestridte akse, hvorum dagliglivet drejer sig.

For eksempel er de fleste parisere er meget bevidste om, hvor de bor i forhold til Seinen. Om det er på højre eller venstre bred. Husnumrene begynder i den ende af gaden, der ligger nærmest floden, og dagligt spules gader og stræder rene med dens vand.

Og det er ikke kun turisterne, der elsker at slendre langs kajerne, beundre byens mange fantastiske bygningsværker fra udflugtsbådene og kyskes under de hvide broer. Også de fastboende søger ned til vandet for at slappe af eller slikke sol, stoppe op på broerne for at se på bådene, nyde køligheden ved solnedgang eller mødes til dans og flirt i de lune sommeraftener.

En af mine yndlingsbeskæftigelser, når jeg står på perronen og venter på Metroen, er at kigge på det store oversigtskort med de mange RER-linjer. Det giver et godt overblik over Seinens bugtede løb gennem Stor-Paris fra Sydøst mod Nordvest og afslører, at den gamle flod huser mange andre småøer end de to, der er uløseligt knyttet til Paris: Cité-øen og Saint Louis.

Og meget hurtigt besluttede jeg, at jeg ved først givne lejlighed ville se nærmere på de andre øer i Seinen.

Mit første ø-besøg gik til **Ile de la Grande Jatte**, lige uden for bygrænsen i forstaden Neuilly. Blandt andet fordi den er nem at komme til, da den ligger tæt på en metrostation, men også fordi, der stod, at der var et fiskerimuseum! Det måtte undersøges. Især fordi turistbureauet under Louvres pyramide benægtede dets eksistens.

Jeg fandt godt nok det lille museum, som desværre var lukket den dag på grund af en stor fiskekonkurrence, der skulle afholdes på øen. Jo, der lever fisk i Seinen, flere arter er endda temmelig store, kunne jeg se i den udleverede folder. Så det klassiske billede af en parisisk lystfisker med Notre Dame i baggrunden er ikke grebet helt ud af fantasien.

Jeg lod fiskerne sidde i fred under deres parasoller og fulgte i stedet en travl odder nede i vandkanten og en masse skolebørn, der under idrætslærerens højlydte anvisninger spillede bold på plænerne, omgivet af ejendomme i en klasse, der signaler, at også her koster det kassen at bo ved vandet. Da Nicolas Sarkozy nogen tid efter blev valgt til præsident, læste jeg, at han i sin borgmestertid i Neuilly boede i en lejlighed netop på Ile de la Grande Jatte. Godt nok kun som lejer og med en af sine velhavende venner som husvært.

Den næste lille ø, øjet faldt på var **Ile Seguin**, også kaldet Renault-øen, fordi hele øen var én stor Renault-fabrik. Set inde fra bredden ved Pont de Sèvres lå øen som et uindtageligt fort, hvor fabriksmurene rejste sig direkte op fra floden som borgmure af en voldgrav. End ikke en borgport med vindebro var til at få øje på.

I fabrikkens storhedstid var den arbejdsplads for over 30.000 arbejdere, og fra samlebåndene trillede R4, 4CV og Dauphiner af sted til de bilhungrende europæere. En arbejdsplads med stolte faglige - og politiske - traditioner, som sidst gav sig udslag i strejker i forbindelse med studenteroprøret i maj 1968.

Men i 1992 var det slut. Produktionen blev flyttet væk fra Paris til nye og mere moderne fabrikker. Og da den sidste Renault var kørt af båndet og over på fastlandet, lå fabrikken øde hen i flere år, mens man diskuterede, hvad man skulle stille op med "la forteresse ouvrière", arbejderfæstningen. Mange idéer har gennem årene været luftet, dog ingen der kunne sikre de mange tusinde bilarbejdere, heraf mange indvandrere, en arbejdsplads i Bilancourt, arbejderbydelen inde på Seins bred.

På La Biennale d'Issy i forstaden Issy-les-Moulineaux, viste den franske filmkunstner Sylvaine Dampierre i 2001 en film om en havekoloni, befolket af arbejdere fra Renault-fabrikkerne. I filmen "L'île. Un jardin sur une île", som er optaget over et år på nabøen, skildrer hun de forskellige ejere, deres arbejde i haven og det fælleskab med hygge og gensidig hjælp, vi også kender fra danske haveforeninger.

Den film blev startskuddet til udforskningen af nabøen, **Ile Saint Germain**, begyndende en råkold 1. juledag, da vi stod af sporvognen på Les Moulineaux og stred os over broen. Fulgte en lille sti i vandkanten vest om øen gennem et ældre villakvarter med mange sjove huse, inden vi gav op og søgte ly i Café du Sport, et lille, meget lokalt sted, hvor kaffen var varm og calvaen dejlig stærk. Og mens fødder og fingre langsom blev vakt til live igen, sad vi og lyttede den lokale snak mellem værten og et par stamgæster.

Ja, så få var vi, at da en tredje lokal kom indenom og gav hånd, var det til samtlige tilstedeværende, de to udenøs inklusive, som venligt, men nysgerrigt blev spurgt ud om deres nationalitet og ærinde.

Da livet omsider var vendt tilbage, var mørket ved at sænke sig over øen og floden, så udforskningen af resten af øen tillige med et gensyn med de hyggelige folk i sportscaféen blev udsat til en anden og - mildere - årstid.

Konklusionen efter sommerbesøget var, at l'île les Moulineaux med parken l'île Saint Germain og nabøen, Arbejderfæstningen, som nu er genopstået som et kulturcentrum helt bestemt er en rejse værd. Og det kan klart anbefales at tage sporvognen derud.

Kolonihaverne fandt vi ikke, men antager, at de i dag er indgået som en del af parken. Men pyt – det er ikke endemålet der tæller, men rejsen og oplevelserne undervejs.

I bofællesskabet i rue Damremont delte jeg lejlighed med André, der arbejdede som tjener på en café på Ile St-Denis, en ø i Seinen ud for forstaden St. Denis. Jeg fik dog først besøgt øen flere år efter, da jeg sammen med min busveninde, Sara, var på tur til St.Ouen, en anden forstad nord for Paris. Her udstillede den dansk-fransk-amerikanske kunstner Susanne Wibroe-Fost, på det lokale slot, der nu fungerer som udstillingsbygning.

Det var på det tidspunkt, hvor jeg var begyndt at interessere mig for øerne i Seinen, så når vi nu var i nabolaget, skulle vi da lige besøge l'île st. Denis.

Det var nok ikke det heldigste sted, vi gik i land på øen. Eneste vej var en stærkt trafikeret vej langs flodbredden, uden fortov, men med udsigt til misligholdte bolværker og fabriksbygninger på den modsatte flodbred. Mens vi på vores ø-side mødtes af det triste syn af lukkede værkstedshaller og lagerbygninger bag rustne gitterhegn.

Midtvejs, kom vi til en lille bebyggelse med kirke og café, måske den André havde arbejdet i. Her kunne vi få skyllet støvet af drøbelen, hvorefter vi blev enige om, at det måtte være nok ø-tur for denne gang. Det var for trist en oplevelse.

Men hermed sluttede tristessen ikke: Turen over broen og op gennem Saint-Denis til Katedralen var en lektion i livet, som det tager sig ud i forstæderne nord for Paris: Nedslidte beboelsesejendomme, blandet med værksteder og masser af små indvandrerboutikker. Tæt bebygget uden noget grønt, hvor indbyggerne, som for de flestes vedkommende så ud til at have en fortid i de tidligere franske kolonier, kunne slappe af i skyggen. Fra de overfyldte fortove stirrede fattigdommen turisten direkte i øjnene. Og Sara, som dog på det tidspunkt allerede havde boet en del år i Paris, var rystet. For det var ikke det Paris, hun kendte.

Siden har der med mellemrum været optøjer i byerne uden om Paris. Med erindringen om vores lørdagstur og sidenhen adskillige sporvognsture ud gennem forstæderne, kan det ikke undre, at indbyggerne protesterer. Der er absolut intet formildende over de områder, som også er en del af Paris.

Fakta:

*Musée de la Pêche på Ile de la Grande Jatte
Metro nr. 3 til Pont de Levallois Becon*

Ile Seguin og Ile Saint Germain – se kapitlet: Sommerlørdag i regnvejr

*Ile Saint-Denis
Metro nr. 13 til Basilique de St-Denis*

RER: Lokaltog, der forbinder bymidte og omegn. Eksempelvis RER B, der forbinder de to lufthavne Charles de Gaulle i nord med Orly i syd

Tramway: Sporvognslinjer, der kører på de boulevarder, som ligger hele vejen rundt om Paris parallelt med la Périphérique. Blandt andet T2, der kører mellem Porte de Versailles og La Défense langs Seinen forbi Musée de Sèvres og de to øer, Seguin og Le Moulineaux.

Til frokost i en afrikansk foyer

Metrostationen Chevaleret ligger i et kvarter, der ikke hører til blandt Paris' mest turistede. En anonym station på linje 6 mellem Nation og Étoile, hvor undergrundsbanen forvandler sig højbane med dertil hørende udsyn til byen.

Denne lørdag ved middagstid viste himlen og Boulevard Vincent Auriol sig i den grå udgave. Under Metroens jernskelet blæste en kold vind, som dog ikke syntes at genere de lokale synderligt. De var i hvert fald i fuld gang med at proviantere til den kommende uge på gademarkedet. Og mens de handlende med høje råb gjorde opmærksom på deres gode tilbud, fyldtes de medbragte trillevogne til langt over bristepunktet med fødevarer fra hele verden tilsat regionale specialiteter.

Jeg havde aftalt et møde med Grethe Gravesen ved bagindgangen til La Pitié –Salpêtrière, hvor hun var besøgsven for de aidspatienter, der var indlagt på det gamle hospital. Fra bekendte havde jeg hørt om Grethe, der gennem en menneskealder stod i spidsen for sin lille internationale børnehaven, Les Petits Dragons, de små Drager. Og mødet med hende blev til et par artikler i danske blade plus indledningen til et venskab med en meget utraditionel kvinde.

Det viste sig nemlig, at når forældrene havde hentet de små drager, drog Grethe videre til sit næste job, som frivillig medarbejder på "Arc en Ciel", Regnbuen, et værested for mennesker med AIDS, og et job, der i høj grad også krævede sin kvinde. Her underviste hun de mange fattige indvandrere i fransk. Men inden hun gik ind til timen, lagde hun det brugte tøj, hun samlede ind blandt sine danske venner, på et stort bord i hall'en. Og når hun kom ud igen, var bordet som støvsuget for skjorter, bukser og sko fra det rige Nord.

Men Grethe nøjedes ikke med at engagere sig i sprog, tøjuddeling og fælles madlavning. Hun tog også et kursus som besøgsven for syge og døende. Og hver lørdag gik turen til det store hospital Salpêtrière, hvor hun gik fra stue til stue og tilbød sin assistance. Ligesom besøgte de mange afrikanske foyer'er i Paris for at dele oplysningsmateriale og kondomer ud til beboerne. Et arbejde, der ikke faldt i god jord alle vegne i det katolske land.

Mange af de indlagte var fattige immigranter fra de tidligere franske kolonier, og for en dels vedkommende uden et lokalt netværk. Men blandt patienterne var også en del bøsser, der hverken havde indviet familien i deres seksualitet eller sygdom. Et forhold, som gjorde dem meget isolerede og ensomme under indlæggelsen.

Her tilbød Grethe sig som sjælesørger, samtalepartner eller som praktisk gris med indkøb af fornødenheder som tobak og mad. For mange af de afrikanske patienter klagede over, at de havde svært med den fremmedartede, franske hospitalsmad. Dem opmuntrede hun med måltider fra et nærliggende afrikansk folkekøkken. Og det var her hun denne lørdag havde inviteret mig på middag, inden hun skulle på besøg.

Køkkenet lå i en anonym sidegade til boulevarden. Bag en ganske almindelig gadedør, der på ingen måde fortalte den forbipasserende, at netop den dør førte ind til det nærmeste, man kommer Afrika i Paris. Jeg var i hvert fald helt uforberedt på det, jeg kom til at opleve i den afrikanske foyer i Paris.

Foyer'en var indrettet i en stor firlænget beboelsesejendom i flere etager omkring en overdækket gård med grønne planter. I gården havde småhandelnde indrettet boder med blandt andet frisør og udsalg af læskedrikke. Køkkenet lå i en sidebygning, og her var høje, smukke kvinder i farvestrålende batikkjoler, kronet af kunstfærdigt opsatte tørklæder, i fuld sving med at lave mad som den, vor mor derhjemme i en fjern afrikansk by plejede at sætte på bordet.

Grethe anbefalder en friturestegt eksotisk udseende fisk med ris til. Og mens der blev brasert over de vældige gasblus, gik hun hen for at købe hjemmelavet ingefærlimonade, hvorefter vi fandt os en plads ved et af langbordene mellem gadefejere og andre sorte migrantarbejdere, der holdt et tiltrængt middagshvil i de hjemlige omgivelser.

Over hele gården og køkkenet lå der en stille ro, et helle, som fik os til at slappe af og nyde det velsmagende måltid, inden vi gik tilbage gennem den snævre gang og åbnede døren ud til storbyen Paris med dens støj og tempo.

Næste stop var det gamle, smukke hospital, der gennem tiderne har rummet så megen sygdom og sorg, fra indespærrede sindssyge kvinder til den døende prinsesse Diane og nu også patienter med den tabubelagte infektion.

Siden jeg skrev ovenstående, har Grethe afhændet sin børnehave og er gået på pension. Men den ny tilværelse var blot starten på et nyt projekt. Denne gang i Cambodia, hvor hun hver vinter tilbragte nogle måneder som besøgsven på et hospital for aidspatienter og som hjælper på et børnehjem.

På sidstnævnte vakte en stor sæk med fodboldtrøjer, som jeg havde fået doneret af Hjortshøj Idrætsforening stor begejstring. Skidt være med, at de var brugte og med lokale sponsorreklamer for Guldbageren. De havde et verdenskendt logo på ærmet og tal på ryggen.

Begejstring var der også, omend af en noget anden stil, når Grethe og hendes medfrivillige hvert år åbnede julebazar i Paris med boder, der bugnede af designvarer i nyeste snit. Doneret af de mange parisiske modehuse, der sammen med andre kulturinstitutioner støttede arbejdet i Arc en Ciel. Et årligt tilløbsstykke, hvor de modebevidste parisere kunne gøre kup til en brøkdæl af, hvad de ellers måtte betale.

Efter mere end fyre år er Grethe nu tilbage i Danmark, i sin hjemby Haderslev, hvor hun stadig er aktiv indenfor det frivillige arbejde. Blandt andet i en gruppe, der fortæller flygtninge om dansk liv og kultur. Ligesom hun stadig besøger "sit" børnehjem i Cambodia.

Fakta:

Foyer: arnested, hjem, kollegium og som her husly for afrikanske migrantarbejdere

"Arc en Ciel" i rue d'Hauteville er i dag lukket og besøgstjenesten er nedlagt. Men hjælpearbejdet, Braderie aides de Pantin, eksisterer stadig og holder udsalg to gange årligt i 1, rue de l'Ancien Canal. Metro: linje 5 til Eglise de Pantin.

Guerrisolde er fællesnavnet på en række forretninger, der handler med genbrugstøj, og hvor overskuddet går til socialt hjælpearbejde. Men kvaliteten af tøjet er langt fra på højde med det, der sælges i de danske genbrugsforretninger. Bag står organisationen, der også er kendt i Danmark: Abbed Pierres Klunsere

La Pitié-La Salpêtrière: Oprindelig bygget som krudtfabrik (salpeter). Blev i 1656 omdannet til hospice for fattige kvinder og året efter slået sammen med La Pitié, som var institution for tiggerbørn og forældreløse. Siden blev det til et af byens hospitaler for blandt andet

*aidspatienter, og det var her den britiske prinsesse Diane blev bragt til efter bilulykken i 1997.
I tilknytning til hospitalet ligger kapellet, der i dag er indrettet som internationalt udstillingssted.*

*La Pitié-La Salpêtrière: Hovedindgang fra Boulevard de l'Hôpital.
Metro linje 5 til St-Marcel*

Man bliver da klippet i Paris

Paris en grå fredag sidst i november. En ligeså grå rue Oberkampf. Klokken er lidt i elleve, og jeg er på vej til Marion, som jeg har et rendez-vous med kl 11. Præcist.

Aftalen var kommet i stand via vores veninde, Maria Lund, galleristen i rue de Turenne, hvis hår altid er klippet i en smuk og utraditionel frisure, der signalerer, at i hendes galleri er intet overladt til tilfældighederne – end ikke indehaverens hår.

Nu var det min tur til at komme under saksen – koste hvad det ville. Maria havde på forhånd fortalt mig om konceptet, så jeg var vel forberedt, da jeg ringede for at reservere en tid: Jeg skulle møde med nyvasket, tørt hår – og Marion understregede, at hun ikke ville have noget at gøre med queue de cheval (hesthale). "Nej, nej", forsikrer jeg, "ingen hestehale - jeg har kort hår, der bare skal klippes endnu kortere". Beroliget udleverede hun så sin adresse i rue d'Oberkampf og koden til gadedøren.

Gennem en smal gang, over gården til et lille hus i to etager, der klynger sig til nabohuset. I stuetagen er der tydeligvis en frisørsalon. Men nej – indehaveren klipper ikke, hun har specialiseret sig i at vaske, farve og permanente - og hun peger hen mod trappen. Måske et lidt misvisende ord for den hønsestige, der fører op til salonen på næste etage. For øvrigt er Marion ikke kommet endnu. Men jeg kan bare gå op og vente.

Salon var måske et stort ord for det lille rum, der skreg på maling og var møbleret med marskandiserfund: En godt slidt frisørstol, et gammelt, anløbet spejl, en boghylde med nogle godt læste blade, en kaffemaskine og en radio. Og havde jeg ikke på forhånd set, hvad Marion kunne udrette med en saks, var jeg listet af igen.

Så kommer Marion blæsende, får gang i kaffemaskinen og mig op i stolen, alt imens hun bakser med radioen, som nægter at samarbejde. Jeg drister mig til at sige, at jeg er ligeglad med musik, mens håret falder.

"Jamen, jeg kan ikke klippe uden musik" kommer det prompte fra den unge, mørkhårede kvinde med hvid skjortebluse og et langt, sort forklæde, der mere signalerer servitrice end hårkunstner. Hun tilkalder hjælp fra underboen, og snart drøner salsaen ud i rummet.

Og så går hun ellers går i gang med saksen, og det i et tempo, som minder om Edward Saksehånds, og får mig til at frygte for mine ører. Alt mens vi fortæller hinanden vores livshistorier og drikker kaffe.

Et spørgsmål, som ligger Marion meget på sinde, er, hvorfor danskernes hår altid skal klippes så kort. Jeg har nemlig givet hende frit slag med hensyn til klipning, bare det bliver kort. Om hun kendte til andre danskere end Maria og mig, står hen i det uvisse.

Så pludselig er vi færdige. På gulvet ligger det meste af mit medbragte hår, og i det tågede spejl kan jeg betragte resultatet af hendes indsats - 50 euros i kontanter.

Hele vejen ned ad rue d'Oberkampf spejler jeg mig i de mange butiksvinduer og soler mig resten af ferien i vennernes positive meldinger.

Året efter står der selvfølgelig igen Marion og klipning på to-do-listen. Men Marion er gået på barsel og har overladt sin salon til Violaine.

Jeg kunne jo springe over og vente til næste Parisbesøg. Men håret trænger i den grad til at møde en saks, og jeg er blevet enig med mig selv om, at Marion næppe har valgt en barselsvikar, der kan ødelægge hendes renommé og forretning.

Så jeg har taget chancen og møder endnu en Saksehånd, veninden, Violaine, som er freelance-klipper i filmverdenen og uddannet i London. Iført sorte joggingbukser i tidens trend med selvlysende striber. Håret klippet i en gammeldags "lillepige-frisure" med strittende spidser og sideskilning, holdt på plads af en gammeldags hårklemme.

Som Marion får også Violaine frie hænder og bud på, at der skal klippes, så det kan ses. Og det bliver der. Uden musikledsagelse. Men med masser af snak om niecen, der senere på dagen skal på sin første udenlandsrejse: Til Holland med klassen.

Violaine ryster slaget og holder et spejl op bag min nakke. Om jeg er tilfreds? Jeg studerer resultatet indgående og skelner inde bag vægspejlets grå belægninger en bekendt fra en fjern fortid: Mig selv som 16-årig med nøjagtig den samme drengklipping.

OK, håret har en lidt grå tone – som helt sikkert skyldtes spejlet! Men glæden og tilfredsheden med synet af frisørens indsats er ikke desto mindre den samme som dengang.

Fakta:

Galerie Maria Lund, 48, rue de la Turenne i 3. arrondissement

Rue Oberkampf går fra Boulevard des Filles du Calvaire (Metro nr. 8) til Boulevard de Belleville/Boulevard de Ménilmontant (Metro nr. 2) i 11. arrondissement, som er en vandretur værd.

Tæt på Metrostationen Les Filles du Calvaire på Boulevard Voltaire nr. 50 ligger det nu så kendte spillested Bataclan, og i det lille anlæg overfor er der rejst en mindesten for de 129 døde og 368 sårede, der blev ofre for et terrorangreb i 2015 .